

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ Ελένη Κάνθου.

ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ που χάθηκε στην Αμμόχωστο μετά την εισβολή σε ασπρόμαυρη φωτογραφία.

ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ Τ. Κάνθου.

ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΥΝΙΑΔΑ ΤΟΥ ζωγράφου Ελένη Χαρικλείδου και την κόρη του Ευγενία, σήμερα καθηγήτρια κιθάρας στο Πανεπιστήμιο Βερολίνου.

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΟΠΙΑΖΑΡΟ, Λευκωσία, 1946.

ΜΕ ΤΟΝ ΦΙΛΟ ΤΟΥ ζωγράφου Αδαμάντιο Διαμαντί σε εκθεση στην γκαλερί Γκλόρια.

ΜΕ ΤΟΝ ΑΔΕΛΦΟ ΤΟΥ Θεόδωρο Κάνθο στο Λονδίνο 1950.

ΣΚΛΗΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ Στην πέτρα της υπομονής 1978.

ΣΚΛΗΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ: Ραχήλ 1977

Ελένη Κάνθου Ο πατέρας μου, ο Τηλέμαχος Κάνθος

Η κόρη του μεγάλου ζωγράφου χρωματίζει με τις δικές της πινελιές το πορτρέτο του καλλιτέχνη και πρώτου χαράκτη της Κύπρου, μιλά για τις φίλιες του με Ελλαδίτες και Κύπριους διανοούμενους της εποχής και ανοίγει το άλμπουμ της ζωής του. Φωτό: Μιχάλης Κυπριανού και αρχείο Ε. Κάνθου

Με υποδέχτηκε στην είσοδο του πατρικού της που βρίσκεται σ' ένα λόφο στην Παλουριώπιστα. Είναι μια υπέροχη κατοικία της δεκαετίας του '60 που σχεδίασε ο Νεοπόλεμος Μιχαηλίδης, στενός φίλος του Τηλέμαχου Κάνθου. Το φυσικό φως που απλώνεται στο εσωτερικό, σε συνδυασμό με τα μοναδικά κυπριακά τοπία του πατέρα της που πρωταγωνιστούν στον χώρο, δημιουργεί μια οικεία και ζεστή ατμόσφαιρα. Έκπληξη για μένα ήταν η μικρή και πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση με έργα της θείας της, Ελένης Χαρικλειδου -αδερφής της μητέρας της- που παρουσιάζεται στο πρώτο σαλόνι μόλις εισέρχεσαι στην κατοικία. Η Ελένη Κάνθου μου εξηγεί ότι ο πατέρας της έσπασε λίγο προτού πεθάνει την έκθεση της Χαρικλειδου, μιας από τις πρώτες Κύπριες γυναίκες ζωγράφους της δεύτερης γενιάς. Η έκθεση είναι ανοικτή σε όσους επισκέπτονται το Κέντρο Τεχνών Κάνθου, που δημιουργήθηκε το 2008 δίπλα από την κατοικία. Στο δεύτερο επίπεδο του Κέντρου είναι το ατελιέ του πατέρα της, όπου βλέπεις μοναδικά έργα του, τον πάγκο εργασίας με πνέλα και εργαλεία χαρακτηριστικά και άλλα προσωπικά αντικείμενα. Η κ. Ελένη Κάνθου μου δείχνει ένα πέτρινο από αυτά που μάζευε ο καλλιτέχνης από τα μεταλλεία της Σκουριώπισσας και του Μίσερου και μου εξηγεί ότι το επεξεργάζονταν με πολύ κόπο για να δημιουργήσει μπογιές στο χρώμα της ώχρας για τα έργα του. Η κόρη του, η οποία είναι οσπράνο και σύζυγος του Άγι Ιωαννίδη, καλλιπεντικού διευθυντή για πολλά χρόνια στη Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου, μιλά για τον άνθρωπο και σπουδαίο καλλιτέχνη που σημάδεψε με το έργο του την εικαστική σκηνή της Κύπρου.

ΖΩΓΡΑΦΙΖΕ ΑΠΟ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΟΣ Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ. Υπάρχουν σχέδιά του από πέντε χρονών, από τα οποία καταλαβαίνει κανείς ότι είχε ένα ιδιαίτερο ταλέντο. Ο πατέρας του Χριστόδουλος Κανθός ήταν δάσκαλος και ερασιτέχνης ζωγράφος. Όταν πήρε μετάθεση στην Αμμόχωστο, πήρε μαζί του και τον γιο του, και αυτός φοίτησε εκεί τα έξι χρόνια του Γυμνασίου. Ο πατέρας του ήθελε να τον κάνει αρχιτέκτονα για να είναι πιο εξασφαλισμένος, όμως η μητέρα του Ευγενία Αραβί, αν και αγρότισσα, τον ενθάρρυνε να ακολουθήσει την κλίση του. Πηγαίνοντας στην Αθήνα το 1929, έκανε μια συμφωνία με τους δικούς του: Να παρακολουθήσει για ένα χρόνο μαθήματα ζωγραφικής, ώστε να του περάσει το μεράκι, και μετά να κάνει αρχιτεκτονική. Όμως τελικά, όταν τελείωσε ο χρόνος, τους έγραψε ότι θα μείνει στη ζωγραφική. Μπήκε στη Σχολή Καλών Τεχνών για ζωγραφική και αργότερα στο εργαστήριο χαρακτηριστικής του Γιάννη Κεφαλληνού, απ' όπου αποφοίτησε.

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΠΟΥ ΤΟΝ ΩΘΗΣΑΝ ΝΑ ΑΣΧΟΛΗΘΕΙ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ήταν ο λογοτέχνης Νίκος Νικολαΐδης, ο οποίος ήταν φίλος του πατέρα του και ζωγράφος. Οι δυο τους πήγαν μαζί στα βουνά για να ζωγραφίσουν και εκεί ο Νικολαΐδης έπεισε τον πατέρα του να τον στείλει για σπουδές στην Αθήνα. «Έχεις ένα άστρο στο μέτωπο», του έγραψε σε ένα γράμμα.

ΕΙΧΕ ΣΥΜΦΩΠΗΤΕΣ ΤΟΥ ΤΟΝ ΜΟΡΑΛΗ, ΤΟΝ ΤΣΑΡΟΥΧΗ, ΤΟΝ ΕΙΤΟΝΟΠΟΥΛΟ, ΤΟΝ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ, που τους έκανε και πορτρέτα. Ήταν η γνωστή γενιά του '30. Ο δάσκαλός του, ο Κεφαλληνός, είχε γαλλική κουλτούρα και, απ' ό,τι μας έλεγε ο πατέρας μου, το εργαστήριό του ήταν ένα εντευκτήριο όπου μιλούσαν για όλα τα θέματα, όχι μόνο για ζωγραφική. Διάβαζε πολύ, πήγαινε στη Λυρική Σκηνή στην Αθήνα και ήξερε όλες τις όπερες που κυκλοφορούσαν εκείνη την εποχή. Όταν γύρισε στην Κύπρο, ήταν πολύ σφαιρικά μορφωμένος. Με τον Μόραλη είχαν πολύ καλή σχέση και, όταν εκδόσαμε το πρώτο βιβλίο για τον πατέρα μου, το προλόγισε.

ΟΤΑΝ ΓΥΡΙΣΕ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΕΨΕ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ, έκανε τα κοστουμιά και τα σκηνικά σε διάφορες παραστάσεις για οκτώ χρόνια. Μαζί με τον Μουσουλίδη και άλλους δημιούργησαν το πρώτο θέατρο. Επίσης εργαζόταν στην Κόκα-Κόλα και σχεδίαζε τις αφίσες της εταιρείας για να ζήσει. Το 1951 διορίστηκε καθηγητής στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, όπου γνώρισε τη μητέρα μου Ζωή Χαρικλειδου, η οποία ήταν καθηγήτρια γυμναστικής. Η μητέρα μου είχε ακούσει για τον πατέρα μου από την αδελφή της, την Ελένη Χαρικλειδου, η οποία σπούδασε στην Καλών Τεχνών στην Αθήνα πολύ αργότερα από εκείνον. Όπως μας αφηγήθηκε η θεία Ελένη, μια μέρα ο Κεφαλληνός έβγαλε κάποια σχέδια και είπε στους φοιτητές του «πάρτε να δείτε σχέδιο! Είναι του Κάνθου από την Κύπρο».

ΗΤΑΝ ΗΡΕΜΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΚΑΛΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ. Πολλές φορές αντιμετώπιζε τις δυσκολίες με χιούμορ. Σήμερα αυτού του είδους οι άνθρωποι είναι τόσο σπάνιοι. Ήταν πολύ ελεύθερο πνεύμα και δεν υπήρχε καμιά θεωρία ή κανόνας που να μπορούσε να τον εμποδίσει να κάνει αυτό που ήθελε στην τέχνη του. Ζούσε σε μια εποχή που υπήρχε σχεδόν δικτατορία για την αφαίρεση και την ποπ αρτ, την οπ αρτ. Εκείνος δεν έκανε καμιά εξέγερση, αλλά και ούτε δέχτηκε ποτέ καμιά πίεση για το ύφος της δουλειάς του.

ΗΤΑΝ ΠΟΛΥ ΦΙΛΟΣ ΜΕ ΤΟΝ ΔΙΑΜΑΝΤΗ. Οι νέοι καλλιτέχνες της εποχής, που επέστρεψαν από τις σπουδές τους στην Κύπρο, επέκριναν τον Διαμαντή και τον Κάνθο ότι δεν ακολουθούν τα νέα ρεύματα. Ο Διαμαντής πικράθηκε πολύ γιατί ένιωθε ότι ήταν ειλικρινής με τον εαυτό του. Πίστευαν με τον πατέρα μου ότι δεν είχαν τα βιώματα της Νέας Υόρκης και του Λονδίνου για να ακολουθούν τα νέα ρεύματα. Αν δείτε τη δουλειά αυτών των ανθρώπων, θα παρατηρήσετε ότι έκαναν έργα πολύ αφαιρετικά. Αλλά δεν ήταν αυτοσκοπός να κάνουν κάτι νέο. Ο πατέρας μου αγαπούσε πολύ τον Σεζάν, τη Σχολή του Παρισιού, τους ιμπρεσιονιστές.

Η ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΕΚΘΕΣΗ ΗΤΑΝ ΤΟ 1934 ΣΤΗΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟ. Έργα του υπήρχαν στη Δημοτική Πινακοθήκη και τώρα που οι Τουρκοκύπριοι επέστρεψαν τα 219 έργα, ανάμεσά τους ήταν μια εξαιρετική ακουαρέλα και ένα μικρό λάδι. Όμως έλειπε ένα από τα σημαντικότερα έργα που ήταν στην Πινακοθήκη, ένα τοπίο από την Άλωνα του οποίου έχουμε μόνο μια ασπρόμαυρη φωτογραφία. Η επόμενη έκθεσή του ήταν στον ΑΠΟΕΛ το 1941, στην οποία τον βοήθησε ο Αδαμάντιος Διαμαντής να την οργανώσει. Μετά το 1958 έκανε μια έκθεση στην Ένωση Νέων Τραστ. Προηγήθηκε το 1957 η πρώτη έκθεση του Διαμαντή.

ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΤΟΠΙΑ, ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΣΑΝ ΣΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟ 1974. Τα πρώτα χρόνια ήταν σε πένθος και έλεγε: «Η τέχνη μου είναι τραγούδι. Πώς θα τραγουδήσω τώρα που η πατρίδα μου έχει αλωθεί». Ωστόσο, δημιουργήθηκε μέσα του η ανάγκη να δώσει κάτι από αυτόν τον πόνο που αισθάνθηκε. Έτσι, δημιούργησε τους «Σκληρούς χρόνους», μια σειρά από 12 ζωγραφίες. Αυτή τη σειρά τη δωρίσαμε στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Περιλαμβάνει έργα εμπνευσμένα από το '74, με τους πρόσφυγες, τους αιχμαλώτους κ.ά. Στην «Πέτρα της υπομονής» οι άνθρωποι κάθονται και αναλογίζονται την καταστροφή. Στη «Ραχίλ» βλέπουμε τη μητέρα που έχασε τα παιδιά της και στη «Φυγή» τους πρόσφυγες.

ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΟ «ΓΥΝΑΙΚΟΠΑΖΑΡΟ», την οποία αγόρασε το Πανεπιστήμιο Κύπρου. Αυτό το έργο είναι το αντίστοιχο του «Κόσμου της Κύπρου» του Διαμαντή, το οποίο παρουσιάζει τους άντρες της Κύπρου. Στο «Γυναίκοπάζαρο» η έμφαση είναι στις γυναίκες. Πιστεύω ότι θα έπρεπε να ήταν το ένα έργο απέναντι στο άλλο. Απ' ό,τι ξέρω, το Πανεπιστήμιο ήθελε

να αγοράσει και τον «Κόσμο της Κύπρου» από το Τελλόγγλειο, όμως πρόλαβε το Λεβέντειο Μουσείο. Τα πρώτα σχέδιά του έγιναν επιτόπου το 1940, όταν πήγαινε με τον Νίκο Κρανιδιώτη στο Γυναϊκοπάζαρο. Η μεγάλη ελαιογραφία έγινε αργότερα στο στούντιό του, τη δεκαετία του '70. Δωρίσαμε επίσης στο Πανεπιστήμιο Κύπρου μια σειρά σχέδια που έκανε ο πατέρας μου από το Γυναϊκοπάζαρο.

ΕΓΩ ΚΑΙ Η ΑΔΕΡΦΗ ΜΟΥ ΖΩΓΡΑΦΙΖΟΥΜΕ, ΟΜΩΣ Η ΚΥΡΙΑ ΑΣΧΟΛΙΑ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΜΟΥΣΙΚΗ.

Εγώ είμαι σοπράνο, σπούδασα κλασικό τραγούδι, και η αδερφή μου Ευγενία σπούδασε κλασική κιθάρα. Και οι δύο σπουδάσαμε στη Βιέννη όπου ζήσαμε πολλά χρόνια. Ο πατέρας μου τραγουδούσε και έλεγε πάντα ότι και η ζωγραφική του ήταν ένα τραγούδι. Θεωρούσε ότι αυτό ήταν το κοινό στοιχείο μεταξύ μας. Από τα παιδικά μου χρόνια μέχρι τα 18, προτού πάω για σπουδές, θυμάμαι τους περιπάτους που κάναμε στην περιοχή της Παλουριώτισσας, στην Καυκάλα, προτού χτιστεί η περιοχή. Μου έδειχνε όλα τα φυτά, τους μαγκάλους, τα τρουθιά, τις ανεμώνες, τις μαργαρίτες, τα κυκλάμινα, τα δάκρυα της Παναγίας. Το ίδιο και στην Άλωνα, στους περιπάτους μας μου έδειχνε τα μικροσκοπικά φυτά, το σχήμα και τα χρώματά τους. Με έμαθε να παρατηρώ. Επίσης μου έμαθε πόσο σημαντικό είναι να είσαι ελεύθερος. «Αν εσύ νιώθεις ελεύθερος μέσα σου, δύσκολα θα σε εμποδίσει κανείς να κάνεις αυτό που θέλεις», μου έλεγε.

ΑΓΑΠΟΥΣΕ ΠΟΛΥ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΤΟΥ, ΤΗΝ ΑΛΩΝΑ.

Είχε έναν έρωτα με τη φύση, το φως, τα χρώματα. Ήταν ένα βίωμα που ήθελε να το δώσει μέσα από τα έργα του. Δεν είναι τυχαίο που είναι ο πιο γνωστός τοπογράφος της Κύπρου. Πηγαίναμε τα καλοκαίρια στην Άλωνα και ζωγράφιζε εντατικά.

ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΟ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΩ ΚΑΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ,

όμως μου αρέσουν πολύ τα τοπία που ζωγράφιζε στην Άλωνα. Επίσης μου αρέσουν τα σχέδια από τη θάλασσα, μια ενόπια της δουλειάς του που δεν είναι τόσο γνωστή στο ευρύ κοινό. Αρκετά

«Τα πρώτα χρόνια μετά την τουρκική εισβολή ο πατέρας μου ήταν σε πένθος και έλεγε: "Η τέχνη μου είναι τραγούδι. Πώς θα τραγουδήσω τώρα που η πατρίδα μου έχει αλωθεί;"»

από αυτά τα σχέδια τα έκανε στην Αμμόχωστο, όταν ήταν μαθητής στο Γυμνάσιο, την περίοδο που δίδασκε και το 1970-73 που πηγαίναμε διακοπές. Η Αμμόχωστος ήταν ένας παράδεισος τότε, μια όμορφη πόλη με πορτοκαλέωνες και ωραίες πλατείες, το κάστρο, το τείχος, τις εκκλησίες, τον Άι Γιώργη...

ΣΤΗΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟ ΕΚΑΝΕ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟ 1934.

Το 1932-34 και το 1942-44 δίδαξε στο Γυμνάσιο Αμμοχώστου. Ο πατέρας μου ήταν φίλος με τον Ευάγγελο Λουίζο, με τον οποίο ήταν και συμμαθητές, με τον Αδάμο Αδάμαντος, δήμαρχο της Αμμοχώστου, και τον Παναγιώτη Τουμαζή. Φίλος του και ο Νίκος Κρανιδιώτης, συγγαίος και συνάδελφός του στο Γυμνάσιο Αμμοχώστου. Ήταν πολύ φίλος επίσης με τον Χριστόφορο Σάββα και τον Γ. Πολ. Γεωργίου. Για τον Γεωργίου όλοι έλεγαν ότι ήταν δύσκολος άνθρωπος, όμως τον πατέρα μου τον αγαπούσε. Δεν θα ξεχάσω που με πήγε ο πατέρας μου στην έκθεση του Γεωργίου στην Αμμόχωστο και μου έκανε και μια εισαγωγή για τα έργα. Μου έκανε εντύπωση αυτή η έκθεση, οι πίνακες με τα καράβια και το μπλε της θάλασσας. Επίσης είχε φίλους στην Κερύνεια, όπου έκανε πολύ ωραία σχέδια με έμπνευση τη θάλασσα και το Έξι Μίλι.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ,

όπου ζει η αδερφή μου, και στη Βιέννη, όπου ζουν τα παιδιά μου. Προσπαθήσαμε να τα βγάλουμε έξω από την Κύπρο λόγω της απειλής που υπάρχει συνέχεια στο νησί μας από την Τουρκία. Ο πατέρας μου δεν ήθελε να πωλήσουμε τα έργα. Ήταν επιθυμία του το έργο του να εκτίθεται και να το γνωρίσει ο κόσμος. Έτσι, κρατήσαμε έναν αριθμό έργων στο Μουσείο Τηλέμαχου Κάνθου που δημιουργήσαμε το 2008. Εδώ οργανώσαμε πρόσφατα μια έκθεση με έργα του αδερφού του, Θεόδοτου Κάνθου, και της ξαδέλφης μας, Μαρίας Κάνθου. Το κράτος χορηγεί κάποιες εκδηλώσεις μας, όμως ένας ιδιώτης που φτιάχνει ένα μουσείο πρέπει να έχει διαφορετική αντιμετώπιση από κάποιες μεμονωμένες εκδηλώσεις. Δεν έχουμε μια χορηγία σε σταθερή βάση και είναι πολύ δύσκολο να λειτουργούμε το Μουσείο μόνοι μας.

** Το Κέντρο Τεχνών Κάνθου βρίσκεται στην Παλλουριώπιστα, οδός Αγίου Νικολάου 49, τηλ. 22349879*

maria.panayiotou@phileleftheros.com